

**Centrum pro výzkum veřejného mínění
Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.**

Jilská 1, Praha 1

Tel./fax: 286 840 129

E-mail: milan.tucek@soc.cas.cz

Tolerance k vybraným skupinám obyvatel – březen 2014

Technické parametry

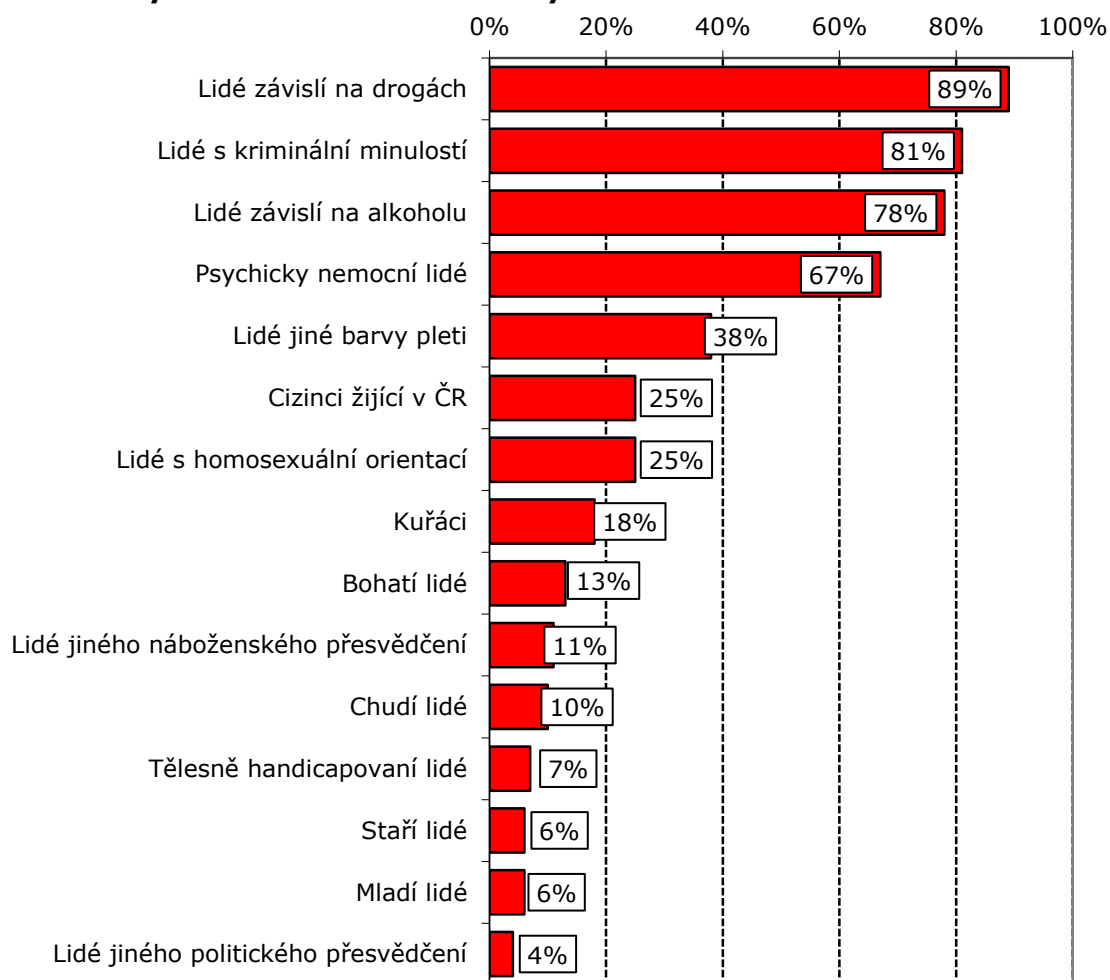
Výzkum:	<i>Naše společnost, v14-03</i>
Realizátor:	<i>Centrum pro výzkum veřejného mínění, Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.</i>
Projekt:	<i>Naše společnost – projekt kontinuálního výzkumu veřejného mínění CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i.</i>
Termín terénního šetření:	<i>3. – 10. 3. 2014</i>
Výběr respondentů:	<i>Kvótní výběr</i>
Kvóty:	<i>Kraj (oblasti NUTS 3), velikost místa bydliště, pohlaví, věk, vzdělání</i>
Zdroj dat pro kvótní výběr:	<i>Český statistický úřad</i>
Reprezentativita:	<i>Obyvatelstvo ČR ve věku od 15 let</i>
Počet dotázaných:	<i>1061</i>
Počet tazatelů:	<i>260</i>
Metoda sběru dat:	<i>Osobní rozhovor tazatele s respondentem</i>
Výzkumný nástroj:	<i>Standardizovaný dotazník</i>
Otázky:	<i>OV.19, OV.20</i>
Zveřejněno dne:	<i>8. dubna 2014</i>
Zpracoval:	<i>Milan Tuček</i>

V rámci pravidelného výzkumu Naše společnost jsme v březnu 2014 zjišťovali postoje obyvatel České republiky k různým skupinám obyvatel. Tento vztah jsme měřili dvěma způsoby. V prvním případě jsme měřili míru sociální distance otázkou, zda by dotyčný chtěl či nechtěl mít dané lidi za sousedy. V druhém případě jsme zjišťovali představu o mínění o ostatních lidech, tedy nakolik jsou lidé v České republice tolerantní nebo netolerantní vůči těmto skupinám obyvatel.

Největší odstup mají občané k lidem závislým na drogách, lidem s kriminální minulostí a lidem závislým na alkoholu, u kterých se postupně 89 %, 81 % a 78 % vyslovilo, že by je nechtělo mít za sousedy. Poměrně velká distance je viditelná i v případě psychicky nemocných lidí, které by za sousedy nechtěly mít dvě třetiny (67 %) obyvatel. Ostatní vybrané skupiny obyvatel již nejsou odmítány zdaleka v takové míře. Jistou distanci lze ještě zaznamenat v případě lidí jiné barvy pleti (38 % občanů se vyjádřilo, že by je nechtělo mít za sousedy), cizinců žijících v ČR (25 %) a lidí s homosexuální orientací (25 %). Za zaznamenání ještě stojí, že 18 % dotázaných projevilo odmítavý postoj ke kuřákům. Sousedství s bohatými lidmi odmítá 13 % dotázaných (s chudými pak 10 %). Vůči ostatním vybraným skupinám obyvatel

definovaným podle věku, náboženského či politického přesvědčení či tělesným handicapem je odstup řídším jevem – odmítá je desetina či méně dotázaných.

Graf 1. Koho byste nechtěl mít za sousedy?¹

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., *Naše společnost 3. – 10. 3. 2014, 1061 respondentů starších 15 let, osobní rozhovor.*

Ve srovnání s minulým šetřením z března 2012 se distance od vybraných skupin v zásadě nezměnila s výjimkou lidí s kriminální minulostí, kde došlo k nárůstu o 7 procentních bodů na hodnotu srovnatelnou s výsledky z roku 2011. Pak ještě došlo ke statisticky významnému zvýšení procenta odmítajících sousedství s lidmi jiné barvy pleti (o 7 procentních bodů) a s lidmi psychicky nemocnými (o 4 procentní body). U těchto obou skupin jde o obnovení dřívějšího vzestupného trendu po 3-4 letech názorové stability v tomto ohledu. Budoucí výzkum ukáže, zda nešlo jen o názorový výkyv. Z celkového dlouhodobého pohledu však lze říci, že distance jsou většinou dosti stabilní a v čase se příliš nemění.

¹Znění otázky: „Následující otázka se bude týkat lidského soužití. V seznamu, který máte před sebou, jsou vypsány různé skupiny lidí. Můžete prosím vybrat všechny ty, které byste nechtěl mít za sousedy? a) Lidé jiného náboženského přesvědčení, b) lidé jiné barvy pleti, c) tělesně handicapovaní lidé, d) lidé závislí na drogách, e) chudí lidé, f) mladí lidé, g) lidé jiného politického přesvědčení, h) lidé s homosexuální orientací, i) staří lidé, j) lidé s kriminální minulostí, k) psychicky nemocní lidé, l) lidé závislí na alkoholu, m) bohatí lidé, n) kuřáci, o) cizinci žijící v ČR.“

Tabulka 1. Koho byste nechtěl mít za sousedy? – časové srovnání (v %)

	III/2003	III/2005	III/2007	III/2008	III/2009	III/2010	III/2011	III/2012	III/2014
Lidé závislí na drogách	85	87	87	89	85	86	89	86	89
Lidé závislí na alkoholu	-	-	81	83	78	79	79	78	78
Lidé s kriminální minulostí	78	77	77	78	79	75	80	74	81
Psychicky nemocní lidé	-	-	51	59	53	60	63	63	67
Lidé jiné barvy pleti	24	22	24	26	25	31	32	31	38
Cizinci žijící v ČR	31	21	-	-	22	23	25	23	25
Lidé s homosexuální orientací	42	34	29	29	27	25	26	23	25
Kuřáci	-	-	19	21	16	17	17	16	18
Bohatí lidé	16	16	10	12	12	12	13	12	13
Lidé jiného náboženského přesvědčení	8	7	6	8	6	11	11	9	11
Chudí lidé	7	8	6	7	6	8	9	8	10
Tělesně handicapovaní lidé	-	-	4	5	6	7	7	8	7
Staří lidé	6	3	3	4	4	6	5	7	6
Lidé jiného politického přesvědčení	6	4	4	4	3	5	6	5	4
Mladí lidé	8	9	4	4	3	5	5	5	6

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost.

Rozdíly ve společenském odstupu vůči různým skupinám se objevují podle pohlaví, věku i vzdělání. Je ovšem třeba uvést, že dále zmiňované rozdíly jsou sice statisticky významné, ale v procentním vyjádření jde o rozdílnost kolem 5-8 %.

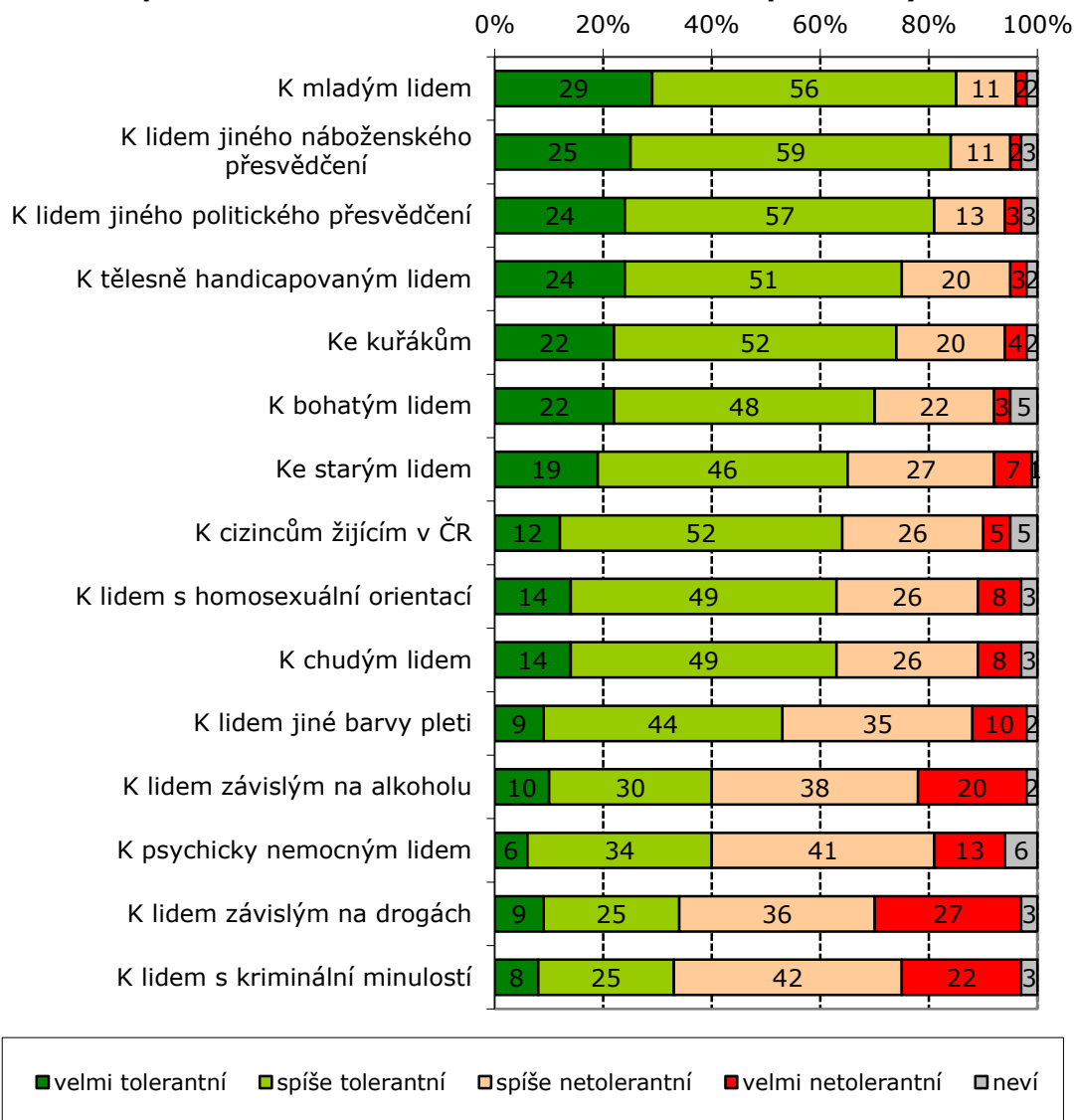
Z hlediska pohlaví jsou to ženy, které o něco častěji než muži zmiňují, že by nechtěly za souseda závislého na alkoholu, naopak muži o něco častěji zmiňují, že by nechtěli mít za souseda člověka s jiným politickým přesvědčením.

Z hlediska vzdělání lidé s maturitou oproti ostatním méně často zmiňují chudé nebo tělesně handicapované lidi, osoby s jiným politickým přesvědčením a homosexuály. Lidé s vysokoškolským vzděláním méně často zmiňují bohaté lidi.

Podíváme-li se detailněji na jednotlivé věkové kohorty, pak lidé ve věku od 15 do 29 let méně často jmenují drogově závislé a častěji nechtějí mít za sousedy staré lidi. Naopak lidé starší 60 let častěji nechtějí sousedit s mladými lidmi. Lidé z této věkové kohorty jsou také více rezervovaní vůči homosexuálům a kuřákům, lidé pod 45 let jsou pak naopak v tomto ohledu tolerantnější.

Další otázka mapující toleranci vůči různým vybraným skupinám zjišťovala mínění o druhých, tedy nakolik je podle lidí tolerantní česká společnost. V obecné rovině lze konstatovat, že Češi vnímají svou společnost jako tolerantní k většině vybraných skupin. Mínění o vysoké míře snášenlivosti ve společnosti (více než čtyři pětiny dotázaných) je patrné u mladých lidí (85 % kladných odpovědí), odlišného náboženského přesvědčení (84 %), nebo u jiného politického přesvědčení (81 %). Podle mínění lidí je veřejnost také v celkem velké míře tolerantní i k tělesně handicapovaným (75 %) a ke kuřákům (74 %). Sedm z deseti dotázaných se shodlo na toleranci v případě bohatých lidí (70 %), téměř dvě třetiny pak u starých lidí (65 %), cizinců žijících v ČR (64 %), lidí s homosexuální orientací (63 %) a chudých (63 %). Větší míru netolerance lze zaznamenat v mínění o postoji k lidem jiné barvy pleti, i když i zde ještě stále převládají kladné odpovědi (53 %). Naopak mínění o netoleranci společnosti k vybrané skupině převažuje u lidí závislých na drogách (63 % negativních odpovědí), u lidí s kriminální minulostí (64 %), lidí závislých na alkoholu (58 %) a psychicky nemocných lidí (54 %).

Graf 2. Jsou podle Vás lidé v ČR tolerantní k těmto skupinám obyvatel?²

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost 3. – 10. 3. 2014, 1061 respondentů starších 15 let, osobní rozhovor.

Faktorová analýza dané baterie odhalila tři na sobě nezávislé obecnější názorové dimenze (faktory), které společně vyčerpaly 57 % celkové variance odpovědí. Do prvního faktoru patří (ne)tolerantnost k lidem s kriminální minulostí, alkoholikům, drogově závislým a psychicky nemocným (částečně pak ke kuřákům). Jádro druhého faktoru tvoří (ne)tolerantnost ke starým, chudým, tělesně handicapovaným, částečně pak k mladým, k homosexuálům (objevují se i ve třetím faktoru) a k psychicky nemocným (první faktor). Třetí faktor pak spojuje (ne)tolerantnost k bohatým, k lidem jiného náboženského a politického přesvědčení, k cizincům a lidem jiné barvy pleti (a částečně ke kuřákům).

²Znění otázky: „Nyní se budeme podobně bavit o toleranci. Jsou podle Vás lidé v České republice tolerantní, snášenliví anebo netolerantní, nesnášenliví k těmto skupinám obyvatel? a) K lidem jiného náboženského přesvědčení, b) k lidem jiné barvy pleti, c) k tělesně handicapovaným lidem, d) lidem závislým na drogách, e) k chudým lidem, f) k mladým lidem, g) k lidem jiného politického přesvědčení, h) k lidem s homosexuální orientací, i) ke starým lidem, j) k lidem s kriminální minulostí, k) k psychicky nemocným lidem, l) k lidem závislým na alkoholu, m) k bohatým lidem, n) ke kuřákům, o) k cizincům žijícím v ČR.“ Varianty odpovědí: velmi tolerantní, spíše tolerantní, spíše netolerantní, velmi netolerantní.

Uvedená vnitřní strukturace poukazuje na logické názorové propojení názorů na (ne)toleranci společnost k patologickému chování (1. faktor), na propojenost stáří a chudoby a tělesného handicapu (2. faktor) a na spojitost mezi (ne)liberálními názory (3. faktor).

Jak je patrné z tabulky 2, ve srovnání s předešlým šetřením v březnu 2012 se hodnocení tolerance české společnosti k různým skupinám v zásadě nezměnilo, i když můžeme ve většině položek sledovat určitý pokles tolerance (o 1-3 procentní body). Statisticky významně poklesla tolerance k alkoholikům (o 7 procentních bodů) a k lidem závislým na drogách (o 4 procentní body).

Obecně lze také konstatovat, že při srovnání druhé poloviny devadesátých let a dnešku, vnímají občané společnost, ve které žijí, jako významně tolerantnější především k homosexuálům, lidem jiného politického a náboženského přesvědčení, a také k bohatým. V posledních letech se míra tolerance příliš nemění.

Tabulka 2. Jsou podle Vás lidé v ČR tolerantní k těmto skupinám obyvatel? – časové srovnání (součet kladných odpovědí v %)

	1996	1998	2000	2003	2005	2007	2008	2010	2012	2014
K lidem jiného náboženského přesvědčení	65	72	70	86	86	89	87	82	87	84
K mladým lidem	65	75	73	82	78	87	87	82	84	85
K lidem jiného politického přesvědčení	46	58	55	80	77	79	79	77	83	81
K tělesně handicapovaným lidem	-	-	-	-	-	78	75	72	77	75
Ke kuřákům	-	-	-	-	-	78	76	72	74	74
K bohatým lidem	40	44	40	62	59	66	69	69	73	70
K cizincům žijícím v ČR	59	61	54	56	62	-	-	61	67	64
Ke starým lidem	63	68	67	82	67	68	63	63	65	65
K chudým lidem	58	62	58	74	64	67	65	61	65	63
K lidem s homosexuální orientací	27	38	39	42	49	57	53	56	63	63
K lidem jiné barvy pleti	37	49	43	52	55	59	57	52	55	53
K lidem závislým na alkoholu	-	-	-	-	-	47	47	41	47	40
K psychicky nemocným lidem	-	-	-	-	-	42	41	41	43	40
K lidem závislým na drogách	-	-	-	23	36	39	38	36	38	34
K lidem s kriminální minulostí	-	-	-	21	34	34	35	32	36	33

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost.

Podstatné difference v mínění o toleranci obyvatel ČR k vybraným skupinám se prakticky neobjevily. Korelační analýza, která zjišťovala, zda existuje vazba mezi sociodemografickými charakteristikami dotázaných, jejich levopravou orientací či životní úrovní prokázala pouze jedinou statisticky významnou odlišnost. Šlo o vliv věku na mínění o tolerantnosti společnosti k mladým a starým. Vyjádřeno v procentech, dotázaní nad 60 let si myslí ze 42 %, že společnost je k nim netolerantní, kdežto mezi mladými do 30 let je tento názor zastoupen ve 29 %. Opačně je to v hodnocení tolerantnosti k mladým. Devět z desíti dotázaných nad 60 let uvádí, že společnost je k mladým tolerantní, mladí do 30 let tento názor sdílejí jen ze tří čtvrtin.